Zulu

El **zulú**[2][3] o **zulu** (en zulu, *isiZulu*) és una llengua africana de la divisió nguni del grup bantu, parlada pels membres del poble zulu. El parlen vora 10 milions de persones, que a 95% viuen a Sud-àfrica. És una de les 11 llengües sud-africanes oficials de 1994 ençà, 25% de la població el parla i més de 50% l'entén. És doncs una de les llengües més parlades a Sud-àfrica, s'ensenya en zulu en l'educació primària i secundària i s'hi editen llibres i revistes. És la segona llengua bantu més parlada, després del shona.[4] Com moltes altres llengües bantu, s'escriu amb l'alfabet llatí.

Zulu	
isiZulu	
	
Tipus	llengua, llengües bantus i llengua viva
Parlants	
13.034.000 (2016)[1] principalment a Àfrica austral	
Parlants nadius	11.969.100 (2011)
Parlat a	Sud-àfrica 12.359.000 Lesotho 324.000 Swazilàndia 107.000 Zimbàbue 167.000 Malawi 66.000 Moçambic 6.000 Botswana 5.900
Oficial a	KwaZulu-Natal, Durban, Johannesburg

Contingut

Distribució geogràfica

La llengua és parlada a la província de KwaZulu-Natal (81% dels habitants), Mpumalanga (26%) i Gauteng (21%). També és parlat a altres països africans, com Lesotho i Swazilàndia. Les llengües ndebele, parlada a Zimbabwe, swazi i la parla

nguni de Malawi són força propenques al zulu. El xosa, llengua predominant al Cap Oriental, i el zulu són mútuament intel·ligibles.

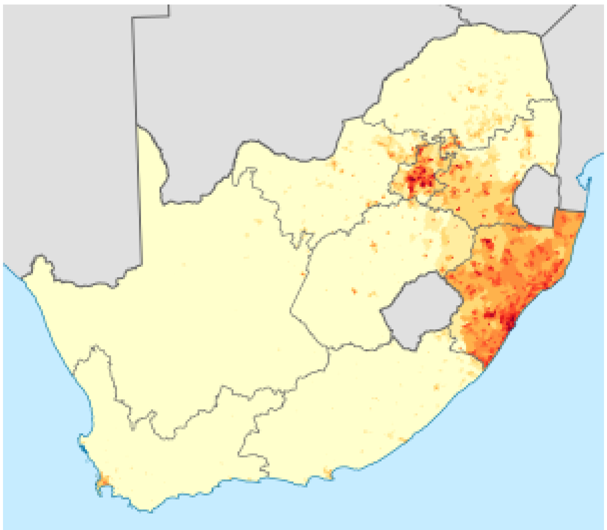
Es considera que hi ha quatre dialectes del zulu: el zulu KwaZulu-Natal central, el zuli Transvaal septentrional, el Qwabe del litoral oriental i el Cele del litoral occidental.[5]

Història

Els zulu, com els xhosa o altres pobles nguni, han viscut a Sud-àfrica durant molt temps i a vegades han conviscut amb altres tribus com els san. La llengua zulu presenta diversos sons típics de les llengües sud-africanes, que no són presents a la resta de llengües d'Àfrica.

Com moltes llengües indígenes de Sud-àfrica, el zulu no va ser una llengua escrita fins que va entrar en contacte amb els missioners europeus, que van documentar la llengua mitjançant l'alfabet llatí. La primera gramàtica de la llengua zulu es va publicar a Noruega l'any 1850, de la mà del missioner noruec Hans Paludan Smith Schreuder.[6] El primer document escrit en zulu va ser una traducció de la Bíblia, que es va publicar l'any 1883. L'any 1901, un zulu de Nadal anomenat John Dube va crear l'Institut Ohlange, la primera institució educativa nadiua a Sud-àfrica. També fou l'autor d'*Insila kaShaka*, la primera novel·la escrita en zulu (1930). Un altre escriptor zulu pioner fou Rolfes Robert Reginald Dhlomo, l'autor de diverses novel·les històriques sobre els líders de la nació zulu del segle XIX: *U-Dingane* (1936), *U-Shaka* (1937), *U-Mpande* (1938), *U-Cetshwayo* (1952) i *U-Dinizulu* (1968). Altres figures destacades de la literatura zulu són Benedict Wallet Vilakazi i Oswald Mbuyiseni Mtshali.

La forma escrita del zulu és controlada per la Junta de la Llengua Zulu de KwaZulu-Natal, actualment desmantellada i substituïda per la Junta de la Llengua Pan Sud-Africana, que promou l'ús de les onze llengües oficials de Sud-àfrica.[7]

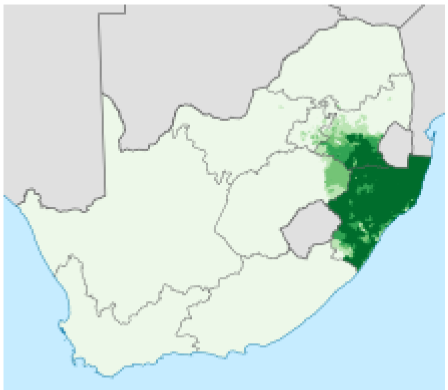

Autòcton de	Gauteng, Mpumalanga i KwaZulu-Natal
Classificació lingüística	
	llengua humana llengües nigerocongoleses llengües congoatlàntiques llengües volta-congoleses llengües Benué-Congo llengües bantoides llengües bantoides meridionals llengües bantus llengües bantus meridionals llengües nguni
Característiques	
Sistema d'escriptura	alfabet llatí
Institució de normalització	Pan South African Language Board (en)
Codis	
ISO 639-1	zu
ISO 639-2	zul
ISO 639-3	zul (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=zul)
SIL	zul
Glottolog	zulu1248 (http://glottolog.org/resource/languoid/id/zulu1248)
Linguasphere	99-AUT-fg (http://www.hortensj-garden.org/index.php?tnc=1&tr=lsr&nid=99-AUT-fg)
Ethnologue.com	zul (http://www.ethnologue.com/language/zul)
ASCL	9213
IETF	zu

Gramàtica

El 1859 va aparèixer la primera gramàtica de la llengua zulu.

Actualment la institució encarregada de regular la llengua escrita és el *Zulu Language Board* (Institut de la Llengua Zulu) de KwaZulu-Natal.

Territori lingüístic del zulu

Fonologia

- Hi ha 7 sons vocàlics: els 5 fonemes simples [a], [e], [i], [o], [u], a més de la *e* neutra i la *o* oberta que són semblants a les del català oriental.
- Dues semivocals ([w], [j]).
- En les consonants són característics del zulu els 15 sons aspirats o nasalitzats anomenats clics.
- És una llengua tonal, cosa que implica que el significat d'una paraula depèn del to en què es pronuncia.

Alguns aspectes gramaticals

- L'ordre de la frase és: subjecte + verb + complement.
- El substantiu consta de prefix i arrel: hi ha 15 prefixos diferents, 13 dels quals s'usen actualment i els altres dos són de la llengua antiga. El plural s'expressa amb un prefix, per exemple: *inja* "gos" – *izinja* "gossos".
- Verb:
  - En el temps present, els verbs regulars acaben en **-a**: *sebenz**a*** "treballo".
  - En el temps passat, el verb acaba en **-e**: *umlimi ulim**e** izinsimu* "El llaurador conreà els camps".
  - El futur s'indica amb la partícula **zo** dins del verb: *Abafundi ba**zo**funda amabhuku* "Els estudiants llegiran els llibres".

Zulu estàndard i zulu urbà

El zulu estàndard és la llengua que s'ensenya a les escoles. També anomenat "zulu profund" (*isiZulu esijulile*), es diferencia en diversos aspectes de la llengua que parla la gent que viu a les ciutats (l'anomenat zulu urbà, *isiZulu sasedolobheni*). El zulu estàndard tendeix cap al purisme, i empra derivacions de paraules zulu per anomenar nous conceptes; mentre que els parlants de zulu urbà empren préstecs lingüístics, sovint extrets de l'anglès. Per exemple:

Zulu estàndard	Zulu urbà	Català (Anglès)
umakhalekhukhwini	*icell*	Telèfon mòbil (cell/mobile phone)
Ngiyaqonda	*Ngiya-understanda*	Ho entenc (I understand)

Aquesta situació ha suposat alguns problemes en l'àmbit educatiu perquè els joves sovint no entenen el zulu estàndard.[8]

El zulu i l'anglès de Sud-àfrica

L'anglès que es parla a Sud-àfrica ha absorbit diverses paraules de la llengua zulu, i fins i tot algunes paraules zulu com impala o mamba formen part de l'anglès estàndard i molts altres idiomes. Alguns exemples de paraules zulu emprades en l'anglès de Sud-àfrica són:

- **muti** (d'*umuthi*) – medicina
- **donga** (d'*udonga*) – sitja (de fet, *udonga* significa *paret* en zulu)
- **indaba** – conferència (significa *notícia* en zulu)
- **induna** – cap o líder
- **shongololo** (d'*ishongololo*) – milpeus
- **ubuntu** – humanitat o compassió

Referències

1. Zulu (https://joshuaproject.net/languages/zul) a The Joshua Project
2. «zulu (http://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0218747.xml)». *L'Enciclopèdia.cat*. Barcelona: Grup Enciclopèdia Catalana.
3. La forma no accentuada és de gènere invariable. El diccionari normatiu recull la forma preferent *zulú*, pl. *zulús* de pronúncia aguda, tot admetent la forma "zulu", com a invariable i de pronunciació plana
4. Article de l'Ethnologue sobre la llengua Shona (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=sna)
5. Maho, Jouni Filip «New Updated Guthrie List Online (http://goto.glocalnet.net/mahopapers/nuglonline.pdf)». *NUGL Online*, 2009.
6. Rakkenes, Øystein (2003) *Himmelfolket: En Norsk Høvding i Zululand*, Oslo: Cappelen Forlag, pp. 63–65
7. pansalb.org.za (http://www.pansalb.org.za/)
8. Magagula, Constance Samukelisiwe. *Standard Versus Non-standard IsiZulu: A Comparative Study Between Urban and Rural Learners' Performance and Attitude*. Durban: University of KwaZulu-Natal, 2009.

Articles relacionats

- IsiNgqumo

Bibliografia

- Doke, C.M. (1947) *Text-book of Zulu grammar*. London: Longmans, Green and Co.
- Wilkes, Arnett, *Teach Yourself Zulu*. ISBN 0-07-143442-9
- Nyembezi, C.L.S. (1957) *Learn Zulu*. Pietermaritzburg: Shuter & Shooter. ISBN 0-7960-0237-1
- Nyembezi, C.L.S. (1970) *Learn More Zulu*. Pietermaritzburg: Shuter & Shooter. ISBN 0-7960-0278-9
- Doke, C.M. (1958) *Zulu-English Vocabulary*. Johannesburg: Witwatersrand University Press. ISBN 0-85494-009-X
- Dent, G.R. and Nyembezi, C.L.S. (1959) *Compact Zulu Dictionary*. Pietermaritzburg: Shuter & Shooter. ISBN 0-7960-0760-8
- Dent, G.R. and Nyembezi, C.L.S. (1969) *Scholar's Zulu Dictionary*. Pietermaritzburg: Shuter & Shooter. ISBN 0-7960-0718-7

- Doke, C.M. (1953) *Zulu-English Dictionary*. Johannesburg: Witwatersrand University Press. ISBN 1-86814-160-8

Enllaços externs

- Ethnologue (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=zul)
- Llengües sud-africanes -- zulu (http://salanguages.com/isizulu/)

A Wikimedia Commons (https://commons.wikimedia.org/wiki/P%C3%A0gina_principal?uselang=ca) hi ha contingut multimèdia relatiu a: ***Zulu***

Gramàtiques

- Sifunda isiZulu! (http://www.newt.clara.co.uk/isizulu/)
- Funda Manje! (http://web.archive.org/20090727165624/www.geocities.com/funda_manje/)

Diccionaris

- isiZulu.net Zulu - English Diccionari Online (http://isizulu.net/)
- Zulu - English Dictionary (http://www.websters-online-dictionary.org/definition/Zulu-english/)

Diaris

- Isolezwe (http://www.isolezwe.co.za/)

Literatura i cultura

- Mapa literari de KwaZulu-Natal (http://literature.kzn.org.za/lit/index.html)